

Dorner László – Homoki Erika

A 7–10 ÉVES KOR KÖZÖTTI GYERMEKEK GYERMEKFELÜGYELETÉNEK ELMÉLETI ÉS SPECIÁLIS MÓDSZERTANI TARTALMAI AZ ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEMEN

1. A kisiskoláskor életkori és fejlődéslélektani jellemzői

A 7–10 éves kor az iskoláskor kezdetét jelenti, bár a biológiai fejlődés ebben az időszakban is töretlen, egyben fontos mérföldkő a kognitív, érzelmi és szociális fejlődés terén is. A kisiskolás gyermek viszonylag harmóniában él családjával, az önállóság, a családi színtereken kívül eltöltött idő apró lépésekben válik egyre fontosabbá. Az iskoláskor egyik meghatározó jellegzetessége a gondolkodási, emlékezeti és figyelmi képességek fejlődése: a gyerekek képesek mélyebben és logikusabban gondolkodni, többszintű osztályozást végezni (lásd: kártyák különböző szempontok szerinti gyűjtése), az elkezdett feladatot végigkövetni, valamint egy helyzetet egyszerre több szempontból szemlélni (Cole és Cole, 2003). Piaget (1952) szerint a gyermek ebben az időszakban a konkrét műveletek szakaszában van (7–11 év): logikai gondolkodási készsége fejlődik, és ezeket konkrét tapasztalatokra tudja alkalmazni (Piaget, 1952). Ebben az időszakban a gyerekek gyorsan fejlődnek a figyelem, emlékezet, az érvelési készségek, az absztrakt gondolkodás, a problémamegoldás, az önálló tanulás, a téri tájékozódás és a szociális készségek terén (Cole és Cole, 2003; Piaget, 1952, 1970). A nyelvi készségek tovább fejlődnek, a gyermekek egyre jobban ki tudják fejteni magukat szóban, és megértik az összetett nyelvi szerkezeteket (Fenson és mtsai., 1994). A gyermekek ebben a korban egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek a társas interakciókra és a barátságokra, egyre többféle cselekvésben próbálják ki magukat, és fejlődik a saját viselkedésük feletti kontroll képessége is (Cole és Cole, 2003). Szívesen vesznek részt csoportos tevékenységekben, és fontos számukra a társak elismerése. A gyermekek érzelmei egyre differenciáltabbakká válnak, kezdik megérteni az olyan érzelmeket, mint a szomorúság, a harag és a frusztráció, valamint képessé válnak kifejezni és szabályozni is azokat, ugyanakkor még mindig küzdhetnek az intenzív érzelmek kezelésével (Cole és Cole, 2003; Zeman és mtsai., 2002). Fontos számukra a pozitív és támogató társas kapcsolatok megléte mind a kortársakkal, mind a felnőttekkel. A gyermekgondozás minősége ugyancsak számít a gyermekek mindennapi tapasztalatai, kognitív és nyelvi készségei, és iskolára való felkészültsége, valamint későbbi iskolai eredményei és társas interakciói szempontjából, főleg az alacsonyabb szocioökonómiai státuszú családok esetén (Vandell és Wolfe, 2000). A gyermekeknek

ebben a korban szükségük van a felnőttek támogatására és bátorítására is, hogy magabiztosnak érezzék magukat. Ebből következően a gondozónak érdemes nyugodt, higgadt légkört teremteni, pozitív példát a kommunikációra és a konfliktuskezelésre, és fontos, hogy lehetőséget adjunk számukra a kihívások kipróbálására és a sikerek elérésére. Érdemes Carol Dweck (Yeager és Dweck, 2020) fejlődésorientált szemlélete alapján kommunikálni a felügyeletet igénybe vevő gyermekekkel (pl. „semmi gond, ha elsőre nem sikerül”, „ne add fel, menni fog”). Erikson pszichoszociális fejlődésméltében a kisiskoláskor a teljesítmény vs. kisebbségérzés érzése nevet viseli. Ebben a stádiumban a gyermekek fontosnak tartják, hogy kompetensnek érezzék magukat, és hogy képesek legyenek sikeresen teljesíteni a feladatokat, de félnek is a kudarcától (Erikson, 1963). A gyermekmegőrző szolgáltatásnak lehetőséget kell biztosítania a gyermekek számára, hogy teljesíthető kihívásokkal szembesüljenek, és sikerélményeket szerezzenek, vagy ha kudarc éri őket, azzal megfelelően meg tudjanak küzdeni. A korszak egyik fontos, társas szempontból is kiemelkedő jellegzetessége, hogy bár a kisiskolás gyermekek ebben a korban továbbra is egocentrikusak lehetnek, már egyre jobban tudatában vannak mások nézőpontjának, vagyis egyre inkább képesek a decentralálásra, a perspektívaváltásra, egyre fejlettebb empátia alakulhat ki bennük (Eisenberg és mtsai., 2006). A morális fejlődés ugyancsak jelentős, a gyermekek ebben a korban elkezdik megérteni a szabályok és normák fontosságát, és egyre jobban tudatában vannak a helyes és helytelen fogalmának. Az internalizált szülői normák és értékek alapján a kibontakozó felettes én működése révén a gyermek a szabályokat sérthetetlennek tartja. Természetesen sokszor megszegi ezeket, de eszébe sem jut, hogy a felnőtt által felállított szabály hibás vagy téves lehet, hogy ezt esetleg meg is lehetne változtatni, önbecsülése, önértékelése a szülői elismerés függvénye (Ranschburg, 2010).

A 7–10 éves korú gyermekek gondozási szükségletei és fejlődési igényei különböznek a kisebb vagy nagyobb korosztályokétól, és fontos arra is figyelmet fordítanunk, hogy a szolgáltatásnak rugalmasnak kell lennie, hogy alkalmazkodni tudjon a gyermekek eltérő fejlődési üteméhez és szükségleteihez.

A gyermekeknek számos olyan szükséglete van, amelyre érdemes figyelmet fordítanunk, szükségük van biztonságra, szeretetre, megfelelő táplálkozásra, testi aktivitásra és intellektuális stimulációra.

- A biztonság és stabilitás alapvető szükséglet egy 7–10 éves gyermekek számára: olyan környezetet érdemes teremtenünk, amelyben biztonságban érzik magukat. Ez magában foglalja a konzisztens szabályokat, a strukturált napi rutint és az érzelmi támogatást (Vandell és Wolfe, 2000).
- Érzelmi támogatás és figyelem: a gyerekeknek továbbra is szükségük van szeretetre és pozitív figyelemre. Fontos, hogy a gondozók megfelelő időt és figyelmet szenteljenek rájuk, és kifejezzék irántuk való érdeklődésüket (Cole és Cole, 2003). A szolgáltatásoknak olyan tevékenységeket is érdemes kínálniuk, amelyek segítenek

a gyermekeknek az érzelmeik kezelésében és a társas készségeik fejlesztésében, mint például a szerepjátékok, a bábjátékok és a csoporttevékenységek.

- Táplálkozás és egészség: a megfelelő táplálkozás és testmozgás kulcsfontosságú a gyerekek egészséges fejlődése szempontjából. Fontos, hogy a gyermekmegőrző szolgáltatás egészséges ételeket és italokat kínáljon, valamint lehetőséget biztosítson a testmozgásra és játékra (Sylva és mtsai., 2007).
- Társas kapcsolatok és barátságok: a 7–10 éves korú gyermekek aktívan keresik a barátságokat és társas kapcsolatokat. Fontos, hogy a gondozók lehetőséget biztosítsanak számukra társas interakciókra és barátságok kialakítására más gyermekekkel, főleg a kortársakkal (Cole és Cole, 2003).
- Intellektuális stimuláció és tanulás: ebben a korban a gyerekek növekvő érdeklődést mutatnak a világ iránt, és aktívan tanulnak, amit folyamatosan növekvő szókincsük és gazdagodó nyelvi struktúráik is támogatnak. Fontos, hogy a gyermekmegőrző szolgáltatás olyan tevékenységeket és játékokat kínáljon, amelyek ösztönzik a kreativitást, problémamegoldást és tanulást, kellően izgalmasak, változatosak legyenek, amelyeket időről időre bővíteni szükséges (pl. új társasjátékok beszerzése). Ami további érdekes kérdést vet fel, az a média szerepe. A világban történő eseményekről szinte kizárólag a média által értesülünk, ezért fontos végiggondolnunk annak sokrétű szerepét a gyermekmegőrző szolgáltatásban is, mivel nem megfelelő használata negatívan hathat (pl. agresszió növekedése, társas kapcsolatok elsívárosodása), helyes használat mellett viszont a médiumok jelentős pozitív hatást is gyakorolhatnak az életünkre: bővíthetik az ismereteinket, növelhetik a tudásunkat, társas készségeket taníthatnak, fejleszthetik a képzeletet és más kognitív területeket is (Cole és Cole, 2003; Kósa, 2017).

Arról is fontos említést tennünk, hogy a tudományban széles körű vita zajlik azzal kapcsolatban, hogy van-e létjogosultsága a különböző generációkban való gondolkodásnak, illetve hogy egyáltalán elkülöníthető-e a Z és az alfa generáció egymástól (lásd pl. Nagy és Kölcsey, 2017). Mannheim szerint egy korosztály akkor tekinthető generációnak, ha osztoznak bizonyos közös tulajdonságokban, nemzedéki tudatban vagy közösségi jellemzőkben. Ehhez három feltételnek kell teljesülnie: közös tapasztalatok, tényleges kohézió, közös attitűdök és viselkedési formák (Mannheim, 1969). Az alábbiakban röviden összefoglaljuk az alfa generáció legfontosabb jellemzőit az ide vonatkozó kutatások alapján. Az alfa generáció tagjai 2010 után születtek, már a szüleik is valamelyest digitálisan aktívak, és a folyamatos digitális fejlődés, a szolgáltatások növekvő népszerűsége és a fogyasztás kultúrája által áthatott világban, növekvő társadalmi különbségek és globális kihívások közepette, jelentős mennyiségű információ, a külső hatások gazdag és változatos tárháza kíséretében élik életüket, egyre erősebb vágyat mutatva a materiális javakra (Amrit, 2020; McCrindle és Fell, 2020).

A technológiai jártasság kiemelkedő tényező ebben a generációban. Az alfa generáció tagjai már kisgyermekkoruktól fogva otthonosan mozognak az okostelefonok, tabletek és más digitális eszközök használatában, a marketing is születésüktől fogva érinti őket (Amrit, 2020). A korai nagymértékű digitális és vizuális kitettség az eddigi kutatások alapján feltehetően hatással van a kognitív fejlődésre, a figyelemre és a koncentrációs készségre (Faragó és mtsai., 2020). Ezért fontos, hogy egy gyermekmegőrző szolgáltatás esetén is törekedjünk a kiegyensúlyozott és megfelelően kontrollált médiahasználat alkalmazására a negatív hatások minimalizálása érdekében. A digitális világ gyors tempója, információgazdagsága, a különböző applikációkkal, képernyőkön és közösségi médiafelületeken töltött növekvő időmennyiség az alfa generáció tagjainak rövidebb figyelmi terjedelméhez és a digitális írástudással kapcsolatok kihívásokhoz vezethet (McCrindle és Fell, 2020; Nagy és Kölcsey, 2017). Tanulmányok szerint nehezebben összpontosítanak hosszabb ideig egy feladatra, és hajlamosabbak a multitaskingra (Ziatdinov és Cilliers, 2021), valamint arra, hogy a kényelmes otthoni körülmények között játszanak digitális eszközökön vagy képernyőkön, legyen az az Xbox, a PUBG vagy a Pokemon (Amrit, 2020). Ezért indokolt lehet változatos, sokféle érzékszervi csatornát bevonó és nem csak online tevékenységekkel készülni számukra. Az alfa generáció tagjai globálisan kapcsolódnak a világhoz az internet révén. Korán tanulnak más kultúrákról és nyelvekről, és nyitottabbak a sokszínűsége, a digitális technológia lehetővé teszi az alfa generáció tagjai számára, hogy a világ minden táján élő emberekkel kapcsolódjanak és együttműködjenek. Az alfa generáció tagjai magasabb fokú kreativitást, önállóságot és vállalkozókedvet mutathatnak (Romero, 2017).

Ugyanakkor azt is fontos látnunk, hogy a digitális technológia túlzott mértékű használata mentális egészségügyi problémákhoz vezethet, mint például alacsonyabb szociális és érzelmi jóllét, magasabb fokú szorongás, depresszió és alvászavarok (Augner és Hacker, 2012; Hisler és mtsai., 2020; Jha és mtsai., 2019; Twenge és Campbell, 2018; Twenge és mtsai., 2018). Kihívást jelenthet továbbá, hogy az alfa generáció tagjai nagy mennyiségű személyes adatot bocsátanak ki az internetre, ami adatvédelmi aggályokat vet fel. Így érdemes lehet akár tudatos médiahasználattal, vagy akár bűnmegelőzéssel kapcsolatos ismereteket is bemutatni, esetleg olyan aktivitásokat biztosítani számukra, melyek által társaikkal személyes interakciókban lehetnek jelen, nem csak közös online platformon. Fontos még felhívunk a figyelmüket arra is, hogy lehetőség szerint törekedjenek az internet észszerű használatára: a digitális világ tele van hamis információkkal, ami megnehezíti az alfa generáció tagjai számára a kritikai gondolkodás elsajátítását (Wineburg és mtsai., 2016), viszont pont ezen ismeretek (pl. a kritikai gondolkodás) is behozhatók az említett gyermekmegőrző foglalkozásba.

A velük való munkában számos lehetőségre támaszkodhatunk: a digitális technológia új lehetőségeket nyit meg a tanulásban. Az alfa generáció tagjai interaktív és személyre szabott oktatási élményekhez férhetnek hozzá. A digitális eszközök új kreatív

kifejezési formákat is lehetővé tesznek. Az alfa generáció tagjai videókat készíthetnek, zenét komponálhatnak és művészeti alkotásokat hozhatnak létre digitális eszközök segítségével, ennek felhasználási lehetőségei fontos erőforrást jelenthetnek egy gyermek-megőrző szolgáltatás számára, mint ahogy a tanulás segítése is: a kognitív képességek (pl. gondolkodás, figyelem, emlékezet) fejlesztése mellett nagyon fontos lenne korszerű tanulásmódszertani ismeretekkel gazdagodniuk, és saját, formálódó tanulási szokásaik és meglévő kognitív stílusuk közös nevezőre hozása is sokat segíthet.

Mindezek mellett fontos azt is kiemelni, hogy bár úgy tűnhet (és a sztereotípiák is ezt sugallhatják), hogy a generáció minden tagja hasonló viselkedéses és érzelmi mintázatokat mutat, ez koránt sincs így, jelentős különbségeket tapasztalhatunk két azonos életkorú kisiskolás viselkedéses mintázataiban, ízlésében, érzelmi reakcióiban, a képességeinek aktuális fejlettségében stb. Ezek felmérése a szolgáltatás igénybevétele pillanatában időszzerű, és ezek alapján érdemes megtervezni azokat a tevékenységeket, melyek az adott gyermek számára élvezetesek és hasznosak lehetnek, és egyben a többi, aktuálisan a szolgáltatást igénybe vevő gyermekkel való élvezetes és tartalmas kapcsolódás lehetőségét is megteremtik (pl. az életkori vagy tevékenységbeli „közös nevező” megtalálása).

2. A kisiskolás korosztály gondozási és tevékenység igényei

A gyermekfelügyeleti rendszerben a kisiskolások igényeit már összetettebb tevékenységek tudják lefoglalni. Az előző alfejezetben taglalt módon nyitottak a világra, érdeklőket a környezetük működése, legyen szó társadalmi vagy természeti környezetről.

A terem, amelyben helyet kap a felügyelet, semmiképpen ne öltön iskolai jelleget azért, mert iskoláskorú gyermekek megőrzését szolgálja. Fontos, hogy egy befogadó, lassulást is lehetővé tevő közeg fogadja őket, ahol tartalmasan eltölthetik az időt a szülők nélkül. Természetesen mindeközben lehetőségük van a tanulásra mindegyik szintéren. A szó legtágabb értelmében vett tanulási, tapasztalatszerzési lehetőség minden egyes helyzetben adott, legyen szó játékról vagy gondozásról.

A megőrzésben a gyermek természetes kíváncsiságát erősítve, a gyermek számára élményt jelentő tevékenységek és tartalmak ajánlásával tudunk a leghatékonyabbak lenni. Segítséget tudunk nyújtani a tapasztalatok feldolgozásában, az érdeklődést kielégítő és fenntartó élményt adó kommunikációval. Az ellátást nyújtó felnőtt jól segítheti a gyermekek tanulási tevékenységét. Mindemellett fontos leszögezni, hogy a teljesítményorientált, erőltetett ismeretátadás kerülendő a megőrzés során.

Hogy az ellátás mégis megfeleljen a korosztály elvárásainak, a tevékenységek megvalósításához fontos a tanulási környezet lazább kialakítása, a nyugodt feltételek megteremtése. Így nélkülözhetetlen egy íróasztal, irodai szék, olvasólámpa, korosztálynak megfelelő

könyvek, minimális digitális eszközök biztosítása, melyek az intellektuális érdeklődés kielégítését szolgálják majd. Emellett vissza is nyúlhatunk az időbe, és alkalmazhatunk olyan eszközöket is, amelyeket ma már nem igazán használunk a közoktatásban, ilyen az írásvetítő, diafilmvetítő, egyszerű hétköznapi eszközök, mint kavics, homok stb., melyek jó időöltési alapot jelentenek majd a megőrzésben lévő gyermek számára.

Az ellátást nyújtó személy a napi házi feladat elkészítésében is, a szülői segítségnyújtáshoz hasonló módon és mértékben, vállalhat segítséget. Különösen fontos ez abban az esetben, amikor a gyermek korrepetálásra, fejlesztésre szorul. Ezt abban az esetben tudja ellátni a gondozó, ha a gyermek nem először és nem egy alkalommal vesz részt az ellátásban, hanem rendszeres a kapcsolatuk.

Ha a gyermek visszahúzódó, fáradt, akár ingerült, akkor azt a területet is ki kell alakítani a teremben, ahol lehetősége van pihenni, csendben maradni, elvonulni egy kicsit és átgondolni a hét történéseit. Előfordulhat, hogy a gyermek nem jószántából van jelen a megőrzésben, hanem kényszerből, amikor a szülő nem tudja megoldani a felvigyázását, így ettől válhat akár dühössé és nem együttműködővé a gondozóval.

Nézzük meg, hogy milyen lehetőségei vannak az ellátó személynek a különböző tanulási területeken. Ehhez olyan gondozókat érdemes alkalmazni, akik rendelkeznek a szükséges ismeretekkel és készségekkel a 6–10 éves gyermekek gondozásához.

Az anyanyelvi nevelés területén 6–10 éves korban az írás és olvasás teljesen új és tanítási folyamattól függően megigéző birodalma nyílik meg a gyerekek számára. Az olvasás és írás képessége, mint minden más is, egyedi sebességgel fejlődik a gyerekeknél. Ez azt jelenti, hogy nagy eltérések mutatkoznak a gyerekek között. Lesz olyan gyerek, aki már első osztály végére is képes önállóan olvasni és írni, de lehet, hogy egy 10 éves gyermeknek nehézséget okoz egy írott szöveg elolvasása vagy egy írást megkövetelő játéktevékenység végrehajtása. Ezek miatt célszerű, hogy az ellátást nyújtó személy egy rövidebb terjedelmű, könnyebb szöveget tartalmazzon, kedvelt történettel mérje fel, hogy a vele együtt lévő gyerekek ezen a téren milyen adottságokkal rendelkeznek. Ez azért fontos, mert így az önállóan jól és szívesen olvasó gyerekek akár bekapcsolódhatnak egy mese vagy történet elmondásába, felolvasásába. Ezt a tevékenységet csak tovább tudja színesíteni a szerepjáték, illetve a drámajáték alkalmazása, melyhez használhatunk bábokat, de akár mesepárnát vagy mesekötényt filcekkel egyaránt. Ennél a tevékenységnél használható fel a régi diafilmek vetítése, ami merőben más élményt nyújt majd a gyerekeknek, hiszen az eszköz nem található meg minden háztartásban.

A mese jó alap lehet a további közös tevékenységekre, melyekben elkészíthetők vagy megjeleníthetők a mese elemei. Ilyen tevékenység lehet a közös vizuális alkotás, ahol a történet szereplői, díszlete, témája újra testet ölthet. Ehhez a tevékenységhez is kell egy ennek megfelelő asztallal berendezett rész, ahol különböző magasságú asztalok vagy leginkább állítható magasságúak kapnak helyet, így ez több korosztálynak is megfelelő lehet. Szükséges rajzhoz, festéshez, nyíráshoz eszköztár, mely alkalmas

mindkét kezes gyerekek foglalkoztatásához. A közös alkotásban jól fejlődhet a képzelet, a finommotorika, az együttműködési képesség, az esztétikai érzék, a tervezés képessége és a kivitelezése. Külön ajándék lehet maga az alkotás öröme, a történet több csatornán való megértése, adaptálása. Alkotás közben pedig új eszközökkel, nyelvi jelekkel és fogalmakkal ismerkedhetnek meg az ellátásban részt vevő gyerekek. Így célszerű a gondozónak előre elkészítenie néhány meséhez egy-egy tevékenységtervet, melyet az ellátásban részt vevők korához tud igazítani. Emellett az önállóan tevékenykedő gyermekeknek, akik már tudnak olvasni, érdemes lehet egy néhány könyvből álló minikönyvtárat készíteni. Itt Csukás István, Weöres Sándor, Kányádi Sándor, Lázár Ervin, Berg Judit, Bosnyák Viktória művei a kisiskolás korban lévőknek, illetve a kisebbeknek mondóka gyűjtemény, magyar népmesék kötet, leporelló is helyet kaphatnak. Mindezen könyvek példát is mutatnak az értékes irodalmi forrásokra, és a gyerekek egymást is motiválhatják az olvasásra. A mesetípusoknak megfelelő válogatás összeállítását egy könyvtáros segítheti, hiszen ő ismeri leginkább a gyermekkönyvtárak kölcsönzésén keresztül a korosztályt érdeklő műveket.

A mesék és a mesékhez kapcsolódó illusztrációk elkészítése közben természetesen a matematikai képességek, a számfogalom erősítése, a számok alakjában ábrázolása, a mérés módszerének alkalmazása is megtörténhet. A vizuális alkotás során sok esetben van szükség mérésre, számolásra. Természetesen a kisebbek esetében ezt helyettesítheti az előre legyártott részek (sablonok) alkalmazása, esetleg a méretek összehasonlítása, mely gondolkodási művelet szintén nagyon fontos a tanulási folyamatban.

Az origami technika alkalmazása 6 éves korban nem könnyű, de a 9-10 évesek már nagyon ügyesen képesek ezt a tevékenységet is alkotó módon használni. A Lego eszközökkel támogatott logikai képességfejlesztés is része lehet a matematikai készségek spontán fejlesztésének. Itt a 3D-ben megjelenő matematikai testek szerepe az, ami beépülhet a mesébe vagy valós térbe, makettezés, modellek készítése révén. Jól kapcsolható a külső világ folyamatainak tevékeny megismeréséhez is ez az eszköz.

A Dienes-készlet és logikai játékok használata kikopott egy kicsit az iskolából a 80-as évekhez képest, így a megőrzés során akár „játékként” is alkalmazhatók építésszekre, logikai műveletek végrehajtására, szemléltetésére, amely természetesen nem direkt, hanem indirekt módon kíséri egy másik tevékenységet. Például egy mese szereplőinek halmazát vagy tulajdonságait is jelölheti.

Fejlesztő társasjátékok alkalmazása során, ahol a számfogalom mélyítése a gamifikáció során történik meg, és a gyerekek óhatatlanul tanulnak is közben (kompetitív és együttműködést erősítő társasok alkalmazása), fontos a felügyeletben lévő gyermekek képességeinek minimális ismerete, hogy a számukra legmegfelelőbb játékot tudjuk felkínálni. A túl hosszú, monoton játékok általában csak az elmerülni képes gyerekeket szólítják meg. Több olyan társasjáték is van a piacon, melyek a környezeti folyamatok megértését, valós problémák megoldását szolgálják játékos formában. Az érettebb 10

évesekkel akár ezek is játszhatók: Száguldó robotok, Panic Lab, Ébredő erdő, Fesztáv, Kartográfus, A Föld stb.

Ezzel együtt a környezeti tartalmak is megjelenhetnek a foglalkoztatás helyszínén akár dekorációban, mint a függöny, szőnyeg, de akár teljes valóságában, mint homokasztal, kavicságy, melyekkel taposási, építési feladatok is elvégezhetők, de fejleszthető velük a finommotorika és alakítható a számfogalom. A természetes anyagok jelenléte önmagában is nyugtató lehet, felhasználásuk többcélú. Más tevékenységek környezeti tartalmainak megértését leginkább a vizsgálati eszközök tehetik pontosabbá, mint a nagyító, iránytű, hőmérő, fényforrás, mérleg, mágnes stb. Ezek több egyszerű megfigyelés, játék tervezését és megvalósítását tudják támogatni. Például mágnesezhető tárgyak keresése, kincskeresés, egyszerű fénytörés megfigyelése, árnyjáték a falon. Ezekből készletek is beszerezhetők a taneszközellátónál.

További nyugtató hatása lehet az akváriumnak is, ahol a gyerekek gyakorolhatják az állatgondozást, különösen, ha olyan családból érkeznek, hogy az állatokhoz fűződő negatív attitűddel rendelkeznek, vagy csak nincs rá lehetőségük, hogy állatokat tartsanak. Itt talán fontos megemlíteni, hogy a nagyobb gyerekek bekapcsolódhatnak a kisebbek ellátásába, étkeztetésébe. Így a szociális készségek fejlesztése is előtérbe kerülhet, különösen, ha ezt valaki odahaza nem is tapasztalhatja, mert nincs testvére.

A zene alapvető a gyerekek életében, természetesen az a része, amit mi, felnőttek megmutatunk számukra. Az „igényes” zene iránti érdeklődés eléggé elsikkad napjainkban, így ez is egy jó lehetőség arra, hogy ezen a területen is értékes dolgokat mutassunk meg a kisiskolásoknak. Természetesen itt sem direkt zenei nevelésről van szó, hanem a játék közbeni lehetőségek megragadásáról. Egy-egy történethez zene is készült, de illeszthetünk mi is hozzá akár komolyzenei, de gyermekzenei alkotásokat is. Ehhez támpontot adhat jó néhány zenei válogatás, melyek Gryllus Vilmos, a Kaláka, Halász Judit nevéhez köthetők. Napjainkban ezek online felületen is elérhetők, így csak a válogatást kell elkészítenünk belőle, hogy alkalomadtán kéznél legyen. A gyermekzene mellett komolyzenei válogatással és nyugtató zenékkal is tudunk készülni, amikor látjuk, hogy a halk zene nyugtató hatása alkalmazható a megőrzés során, egy rossz időjárási helyzetben, ahol a gyerekek feszültnek tűnnek. Ilyen ajánlás lehet:

- Ravel: Lúdanyó meséi
- Mozart: G-dúr szonáta II. tétel (Kv283)
- Debussy: Clair de lune
- Chopin: E-moll prelűd
- Bartók: Gyermekeknek I. kötet
- Grieg: Peer Gynt – Reggeli hangulat

A zenét képviselhetik ritmushangszerek is a teremben, bár ez több gyermek számára zavaró is lehet.

A zene mellé, de zenétől függetlenül is alkalmazhatunk mozgásos játékokat, melyek három csoportra bonthatók: 1. körjátékok, melyek a gyerekek által ismert dalokhoz kapcsolódnak, 2. olyan koordinációt és testi képességet fejlesztő mozgásos tevékenységek, mint a sorsverseny, valamint társasjátékok, mint a Twister, mely a testi ügyességhez kapcsolódik, 3. a szabad spontán udvari mozgás, fáramászás, amennyiben az adott ellátóhely rendelkezik udvari kapcsolattal. Erre természetesen közterületi játszótér is használható.

A kézműves foglalkozások során csak a gyermekfelügyeletet ellátó személy kreativitása szabhat határt. A digitális technika által a kevésbé kreatív személyek is segítséget kaphatnak az ellátás megtervezéséhez. Minimális eszközigényt jelent maga az asztal és szék, emellett a kreatív eszközök alapfelszerelése, melyek:

- színes ceruza, radír, faragó,
- vízfesték, akril, tempera, vízestál, asztalvédő,
- gyurma,
- olló, színes papír, hulladékok, melyek újra felhasználhatók, kartonok.

A kevésbé ügyes vagy félénk gyerekek számára kifestők is alkalmazhatók, amelyekből relaxációs változatokkal a figyelem is erőteljesen fejleszthető.

Az egész gyermekmegőrzés során az anyagok, tárgyak felhasználása közben is fontos példát mutatnunk a környezettudatosság terén is, hiszen a megőrzés során erőteljesen formálható a gyermekek attitűdje is. Ezen pozitív hozzáállás elterjedése lehet a jövőnk záloga, így erre különösen az EKKE keretein belül nagyon fontos odafigyelnünk. A teremtésvédelem elengedhetetlen része a mindennapjainknak.

Az egész ellátás úgy képzelhető el, hogy az ellátó személynek minden területen van egy alap eszköztára, melyet aszerint használ fel, amilyen a rábízott gyermekek biológiai és mentális adottsága. Leginkább a komplex tevékenységek lehetnek a legcélravezetőbbek, amelyekben minden gyermek megtalálhatja a számára legoptimálisabb feladatot, és nem lesz ideje arra, hogy a másik gyerek felé agresszív módon forduljon.

Bibliográfia

- Amrit, K. J. (2020). Understanding Generation Alpha. Elérhető: 2024. 04. 21.
<https://osf.io/d2e8g/download>
- Augner, C., & Hacker, G. W. (2012). Associations between problematic mobile phone use and psychological parameters in young adults. *International Journal of Public Health*, 57, 437–441.
- Cole, M. & Cole, S. R. (2003). *Fejldéslelektan*. Budapest: Osiris Kiadó.
- Eisenberg, N., Spinrad, T. L., & Morris, A. S. (2006). Regulation, resiliency, and quality of social functioning. *Self and Identity*, 5(4), 177–194.

- Erikson, E. H. (1963). *Childhood and society* (2nd ed.). W. W. Norton & Company.
- Faragó, B., Kecskeméti-Székely, Zs. K., & Dávid, M. (2020). Infokommunikációs technológia használata kora gyermekkorban. *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat*, 8(1), 114–130.
- Fenson, L., Dale, P. S., Reznick, J. S., Bates, E., Thal, D. J., & Pethick, S. J. (1994). Variability in early communicative development. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59(5), 1–173.
- Hisler, G., Twenge, J. M., & Krizan, Z. (2020). Associations between screen time and short sleep duration among adolescents varies by media type: evidence from a cohort study. *Sleep Medicine*, 66, 92–102.
- Jha, A. K., Pandey, V., & Kumari, V. (2019). What's eating up adolescent sleep? Evidence from Bihar. *Gujarat Research Society*, 21(9).
- Kósa É. (2017). A média szocializációs hatásai. In: N. Kollár K. & Szabó É. (szerk.): *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve III.* (289–315), Budapest: Osiris Kiadó.
- Mannheim, K. (1969). *A nemzedéki probléma*. Budapest: Ifjúságszociológia.
- McCrindle, M., & Fell, A. (2020). *Understanding Generation Alpha*. McCrindleResearch. Elérhető: 2024. 04. 05. <https://generationalalpha.com/wpcontent/uploads/2020/02/Understanding-Generation-Alpha-McCrindle.pdf>
- Mucsiné Kenyeres Éva – Nagy Lászlóné (2013). A baleset-megelőzés és biztonság egészségnevelési terület elemei a biológiatanítás 1–12. évfolyamán. Elérhető: 2024. 05. 04. https://pedagogus.edia.hu/sites/default/files/public/2_6/Mucsine_Nagy_2013.pdf
- Nagy, Á. & Kölcsey, A. (2017). Generation Alpha: Marketing or Science. *Acta Educationis Generalis*, 7(1) 107–115.
- Piaget, J. (1952). *The origins of intelligence in children* (Vol. 8). International Universities Press.
- Piaget, J. (1970). *Science of education and the psychology of the child*. Grossman Publishers.
- Ranschburg J. (2010): *A mélységből kiáltok – Depresszió, öngyilkosság és kábítószer a serdülőkorban*. Budapest: Saxum Kiadó.
- Romero, A. (2017). *Colleges need to prepare for Generation Alpha*. CUNY Bernard M Baruch College. Publications and Research. Elérhető: 2024. 04. 11. https://academicworks.cuny.edu/bb_pubs/172/
- Sylva, K., Stein, A., Leach, P., Barnes, J., & Malmberg, L. E. (2007). Effects of early child-care on cognition, language, and task-related behaviours at 18 months: An English study. *British Journal of Developmental Psychology*, 25(4), 539–553.
- Twenge, J. M., & Campbell, W. K. (2018). Media Use Is Linked to Lower Psychological Well-Being: Evidence from Three Datasets. *Psychiatric Quarterly*, 90, 311–331.
- Twenge, J. M., Joiner, T. E., Rogers, M. L., & Martin, G. N. (2018). Increases in Depressive Symptoms, Suicide-Related Outcomes, and Suicide Rates Among U.S.

- Adolescents After 2010 and Links to Increased New Media Screen Time. *Clinical Psychological Science*, 6(1), 3–17.
- Vandell, D. L., & Wolfe, B. (2000). Child care quality: Does it matter and does it need to be improved? *Society for Research in Child Development*, 65(2), 472–485.
- Wineburg, S., McGrew, S., Breakstone, J., & Ortega, T. (2016). *Evaluating Information: The Cornerstone of Civic Online Reasoning*. Stanford University, CA. Stanford Digital Repository.
- Yeager, D. S & Dweck, C. (2020). What can be learned from growth mindset controversies? *American Psychologist*, 75(9), 1269–1313.
- Zeman, J., Cassano, M., Perry-Parrish, C., & Stegall, S. (2006). Emotion regulation in children and adolescents. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*, 27(2), 155–168.
- Ziatdinov, R. & Cilliers, J. (2021). Generation Alpha: Understanding the Next Cohort of University Students. *European Journal of Contemporary Education* 10(3), 783–789.